

HAOSS – KOSMOSS – LABIRINTS

Karols Karvovskis,
Romans Boravskis,
Pšemislavs Karvovskis

CHAOS – COSMOS – LABYRINTH

Karol Karwowski
Roman Borawski
Przemyslaw Karwowski

Haoss – Kosmoss – Labirints
KAROLS KARVOVSKIS
ROMANS BORAVSKIS
PŠEMISLAVS KARVOVSKIS

Nīčes darbā *Morgenröthe* (1881) var atrast intriģējoši plašu metaforu *'fin de sciècle'* jeb gadsimta garā : „Ja tikai mēs gribētu un uzdrošinātos radīt arhitektūru, balstītu uz mūsu dvēseļu lūgšanām, – acīmredzami kā paraugs tam būtu labirints!" [1]

Tēseja grūtais ceļojums pa realitātes labirintiem, pa haotisko nozīmju visumu kļūst par piemērotāko stratēģiju mūsdienu mākslā, kurā nav viennozīmīgu definīciju un galveno ideoloģiju, kas tās regulē. Filozofa apgalvojums, kā man šķiet, ideāli iederas mūsdienu, trauksmes pārņemtajā, postmodernisma gadsimta garā, un vēl agrāk – 20. gs. radītajā šaubu un pārmērību kultūrā.

Abstrakcionisms – neatkarīgi no tā, vai runājam par tā psiholoģisko un individuālo, „karsto" versiju vai arī tā „auksto", ģeometrisko, versiju – tā nav tikai abstrahēšanās no lietu attēlojuma, bet arī haosa redzamās, kā arī neredzamās garīgās pasaules attēlojums. Kopējais abstrakto mākslinieku darbos ir viņu meklējumi, tas ir arhetipisks, tas sakārto nekārtību. Tomēr varam pieņemt, un šī doma rada patiesu prieku, ka aiz šīs nekārtības slēpjas ģeometrijas jēga, proti, sagraujot iespēju skaidri redzēt notikumu virkni, tomēr var uziet noteiktas kārtības regularitāti. Mūžīgo mākslinieku intuīciju šajā jautājumā apliecina mūsdienu zinātne, un tā ir Benuā Madelbrota līdzības teorija (ģeometrijas fraktāļu teorija), kā arī E.N. Lorensa meteoroloģijas teorija, kurā haosu definē, kā sfēru ar *„acīmredzami* nejaušām un neprognozējamām „rīcībām"", un tai pat laikā „eksistējošu saskaņā ar precīzi noteiktiem un bieži vien viegli paredzamiem likumiem." [2]

Mākslā nav neitrālu formu, „nevainīgu", izvilktu no jebkāda veida semantikas, tādējādi burtiski to uztverot un ņemot vērā 'abstraktā' pielietojumu ikdienā, nav arī abstraktu formu.

Šo domu jau diezgan neapšaubāmi uzsvēra V. Kandinskis savā darbā „Par garīgumu mākslā" (1912).[3] Šo domu uztvēra arī Marks Rotko, viņš teica: „Es neesmu abstrakcionists (..). Mani interesē tikai cilvēku pamatemociju paušana." [4]

Daugavpils Marka Rotko Mākslas centrā tiek izstādītas triju Polijas mākslinieku darbu izstādes, kuri darbojas abstraktās ģeometrijas stilā, un tie ir Romans Boravskis un brāļi Karols un Pšemislavs Karvovski.

*

Šo vienreizējo mākslinieku *oeuvres* (darbu) prezentācija sākas ar Karola Karvovska darbiem. Mākslinieks dzimis 1953. gadā Lomžā, viņa studiju gadi saistīti ar Ļubļinas apkaimi (studēja Mākslas izglītības institūtā, Marijas Kirī-Skladovskas universitātē), viņš ir līdzdibinātājs Ļubļinas Mākslas un projektēšanas skolai un šīs skolas direktors. Šī izcilā mākslinieka radošais ceļš, kas, protams, pozitīvi iezīmē vizuālo kultūru, pārstāvot viņa skolotājus Marinu Bogušu un Mičeslavu Hermani, raksturo antitēzisku jēdzienu savienojumu: organizēto Prātu un entropisko Haosu, struktūras un amorfismu, konceptuālo kārtību un garā neparedzamu gadījumu, visbeidzot – ģeometriju un emocijas, ierakstītās organiskās formas un vibrējošo, pasteļtoņu koloristiku kopumā. Ievadā minētā labirinta tēma parādās ciklā, kas iesākts 2010. gadā un kura nosaukums ir *Zīmes, kodi, labirinti* (šajā izstādē skatāmi 16 darbi no šīs sērijas). Svarīgi, ka K. Karvovskis šajos darbos pielieto neparasti oriģinālu tehniku, kurai ir savas, var teikt, simboliskas konsekvences. Tāpēc skaidu plāksne kļūst par audeklu gleznām, jau ar savu formu vien provocējot asociāciju ar haosa matēriju, ar esamības nejaušības faktoru. Kā teica pats mākslinieks: „(..) plāksne kļūst par ļoti interesantu pamatni, ar savu interesantu struktūru, tā ir kā sākums turpmākajiem darbiem, ne tikai mākslas, bet arī filozofiskā ziņā." [5]

Pārsātinātība ar monohromatiski veidotiem, organiskiem plankumiem, to pulsēšana un cirkulācija, rada asociācijas ar ekspresīvu ainavu – neizmērojams *silva rerum* (lietu mežs). Šajā dabisko formu pūznī tomēr parādās vienkāršas līnijas un zīmju figūras, krusti, zigzagi un kvadrāti, kas ievieš *sacrum* (svēto) elementu, ierosinot kādas absolūtas ģeometrijas eksistenci, kas mazina gadījuma risku un iesaka kaut kādu pirmatnējo kārtību. Šīs figūras – uzzīmētas akrilā vai uzlīmētas uz audekla virsmas – liek aizdomāties par rakstību kopuma, slepeno Kodu, cēloņa Logosu (Jēgu), kas mūs ved kā Ariadnas pavediens pa dzīves līkločiem. Nosaukumā iekļautais 'labirints' mākslinieka ir cilvēka eksistences metafora, ar tās paradoksiem, pilnā mērā.[6] Vācu filozofijā šis simbols definēts šādi: „Mistiska, noslēpumaina vieta, pilna nozīmju un slēptu kodu, kur saprāts – ir ģeometrija, kas spēlē ar neprātu, haosu, apmulsumu un nejaušību. Klaustrofobiska, nebeidzama ainava. Cilvēku likteņu virpuļu un dzīves ceļu metafora laika gaitā."

Sava veida *Zīmju, kodu, labirintu* darbu turpināšana tika sākta 2013. gadā un visu laiku attīstīta ciklā *20 Noktirnes,* kas zīmētas uz maza formāta audekliem, tā iegremdējot tos intīmai, kontemplatīvai uztverei. Šīs semiabstraktās gleznas, kas savā koloristikā līdzinās agras krēslas stundai, nav līdzīgas ne maigajām Vistlera nakts ainavām, ne nemierīgajām, tenebristiskajām Čurļoņa kompozīcijām. Tās vairāk ir liriskas gaismas translācijas krāsā un eksistenciālie jautājumi par „sakārtota haosa" vizuālo formu.

Šī oksimoronistiskā salīdzināšana vienlīdz labi darbojas arī jaunajā ciklā *Labirints*, tas tika radīts 2014. gadā (14 darbi izstādīti Marka Rotko mākslas centrā). Un šeit, monohromatisko kvadrātu plaknēs, Dabas spēks satiekas ar Dārza kultūru. Ģeometriskas, labirintveida formas iespiež mākslinieku parasti apātiskajā, aukstajā fona

koloristikā (krāsu gammā). Šīs gleznas, kā saka Karkovskis, var nosaukt par kontemplatīvām, un patiešām to uztvere prasa laiku un koncentrēšanos. Gaismas spēle un, pirmām kārtām, jutīgā skatītāja acs, pasaka priekšā to iespējamo nozīmi.

*

Simboliskajai labirinta formu nozīmei savā pēdējā darbu ciklā pieskaras arī Romans Boravskis (dzimis 1960. g., absolvējis Nikolaja Kopernika Universitātes Toruņā Mākslas fakultātes profesora Staņislava Borisovska mākslas darbnīcu). Pats darbu sērijas nosaukums *Zelts, Sudrabs un Varš* liek atcerēties par diviem leģendāriem Franka Stellija cikliem 20. gs. 50. un 60. gadu mijā, proti, viņa *Black Paintings* (Melnās gleznas) vai *Aluminium and Copper Paintings* (Alumīnija un vara gleznas), kā arī kaut kādā mērā par nedaudz vēlākiem darbiem no sērijas *Concentric Squares* (Koncentriskie kvadrāti) un *Mitered Mazes* (45' leņķa griezuma labirints). Protams, šeit nerunājam par atdarināšanu, bet, kā es uzskatu, par noteiktu estētisko, reizēm pat garīgo radniecību. Tāpēc eleganti 'iztīrītajās' un pirmajā acumirklī tik estētiskajās R. Boravska gleznās ir iekodēta vai arī iešifrēta izteikta mūsdienu kultūra, tā kā to dara Stella slavenajā dārdoši nomācošās tumsas piesātinātajā gleznā *Die Fahne Hoch* (1959).

Mākslinieks izskaidro nosaukumu *Zelts, Sudrabs un Varš* šādi: „Šo metālu triāde nav nejauša, jo tā vienmēr ir bijusi iekāres objekts gan kultūrā, gan rūpniecībā." [7] Svarīgi, ka šī pati triāde parādās Bībelē, Vecajā Derībā – Daniela grāmatā, pēdējā Babilonijas karaļa Nebukadnecara II sapnī. Dārgmetālu rūdas – zelts, sudrabs un varš – izveidos kolosālu skulptūru, kas stāv uz māla kājām. Pesimisti šai metaforā ir tendēti redzēt mūsu civilizācijas pagrimumu. Molohs, balstoties uz dārgmetālu rūdu pēdām, varētu redzēt sapņos no tehnoloģiju un universālās dehumanizācijas pārbijušos ekspresionistus, dadistus, vēlāk arī kontrkultūras dzejniekus.

Vai mūsdienu Molohs ir kibernētiska matrica, simulakru domēns, Baudrillardovska hiperrealitāte, kura katrā brīdī var pārplīst, sabrukt tad, kad mašīnas pievils?

Nav iespējams izmērīt, cik pesimistiska ir Romana Boravska vīzija, tomēr noteikti var nonākt līdz tendencei par viņa *modus creandi* līdz universālas jēgas, satura meklējumiem. Šī tendence parāda iepriekšējo ciklu, kas sākts vēl 2003. gadā, *Kodi, Zīmes, Totēmi*. Svarīgi, ka no rudimentāras formas vai arī no moduļa, pēc kāda principa ir veidotas šīs kompozīcijas, rodas kvadrāts. Kā teica mākslinieks: „Kvadrāts – tieši neliels kvadrātiņš – pēdējā pusgadsimta laikā sasniedza grandiozus karjeras augstumus. Būdams par pamatu ar datoru veidotajām gleznām, tas kļuva par grafisko sinonīmu mūsdienīgumam." Jau slavenajā Maleviča *Melnajā Kvadrātā* var redzēt varonīgo modernismu, vēl viešot cerību sociālajās utopijās. Anatols Sterns nosauca krievu mākslinieka gleznu par 'logu kosmosā'. Tad pirmā „raķete" – sajūsmināts, izaicinošais Varšavas futūrists atklāja vēl nezināmas robežas. [8]

Kaut kādā veidā kvadrāts kļūst līdzīgs mandalai, kļūst par *Veseluma* [9] arhetipa vizuālo formu. Jungs pievērsa uzmanību tam, ka katrs *četrinieks* viedo antigonistiskus un tai pat laikā savstarpēji papildinošus spēkus. Kā norāda zinātnieki, vienmēr saskaramies ar četriem elementiem, četrām pirmatnējām iezīmēm, četrām krāsām, četrām kastām Indijā, četriem garīgās attīstības ceļiem budisma koncepcijā. [10]

Tomēr Platona kubs paver cilvēcisku un tai pašā laikā materiālu esamības aspektu, tāpēc šodien kvadrāta forma, kas funkcionē kā pamatmodulis QR kodam, ir kā simbols pasaules dehumanizācijai un elektroniskajai dematerializācijai, kā arī kā simbols ietilpīgajam un iekšēji pretrunīgajam *virtualitātes* jēdzienam. Vai māksliniekss ir tas, kas iekodē noslēpumaino Deniurga esamību vai arī iekodē jēdzienu 'mediums'? Tie ir jautājumi, kuri rodas, pateicoties neparasti aizraujošajai un radošajai Romana Boravska darbībai.

*

Nekad mani nepārstās izbrīnīt šī māka – visos tās veidos – paredzēt nākotni. Interesanti, kā jau tika minēts iepriekš, visur esošie QR (*quick response*) kodi, kas liek aizdomāties par Rišarda Viniarska gleznām – melnbaltām zonām, kas veidotas, balstoties uz aleatoriskiem lēmumiem, kuri mūsdienās jau kļūst par kanoniskiem. Atgādinu par to arī tāpēc, ka trešais mākslinieks, kas piedalās izstādē, ir Pšemislavs Karvovskis (diploms iegūts 1984. gadā Mākslas izglītības institūtā UMCS), ir jau pirms pāris gadiem mirušā R. Viņjarska skolnieks.

Pšemislavs Karvovskis (dzimis 1952. gadā Lomžā) vēl studenta gados bija Ļubļinas galerijas „Kont" līdzdibinātājs, šai galerijai ir diezgan svarīga loma vietējo mākslinieku (*milieu*) vidē. Bet jau vairākus gadus mākslinieks ir saistīts ar savu dzimto pilsētu Lomžu, kur vada galeriju „Pod Arkadami" („Zem arkām") un strādā par scenogrāfu teātrī.

Šī lieliskā mākslinieka radošais ceļš ir bruģēts, kā viņš pats atzīstas, iedvesmojoties no divām tradīcijām – abstraktās ģeometrijas un poļu kolorisma. Abu skolu ietekme ir saredzama ciklā *Matemātiskie neaprēķināmie*, kurš radies 2004. gadā. Šeit var redzēt ģeometrijas un izsmalcinātas krāsu spēles apvienošanos līdzīgi kā Kapistam. Šīm gleznām ir Potrovska darbiem radniecīga estētika, eleganta toņu attīrīšana un izteikts no jauna atdzimušās sintētiskās formas žests. Nākamā nozīmīgā P. Karvovska darbu sērija *Laiks* (2007. g). tika veidota, pateicoties vizualizācijām. Šīs kompozīcijas veido horizontālas vai vertikālas līnijas – un to var pielīdzināt Jugovska anima un animus arhetipiem – sakārtotas sekvencēs, sava veida dzejas rindās un ritmos. Šī cikla attīstība kļūst par nākamā cikla *Duāli* inspirāciju. Monohromatiski vai ahromatiski *Duāli* ir veidots uz antitēzisku jēdzienu pamata. Tādi jēdzieni ir skanīgais baltā spīdums

un matētā ēna, nomierinošais dabas zaļums un metāliskā cinobra spēks, (absolūts) gludums un (cilvēciskais) žests. Šie kontrasti ir metaforiski. Nenoliedzami, svarīgākais gleznas elements ir simetrijas ass, ne tik daudz naidu raisoša, cik savienojoša un samierinoša. Simetrija, kā saka pats mākslinieks, ir „haosa slepkava, kārtības un skaistuma saprašanas priekštece, mākslas priekštece." [11] Tik ļoti akcentētā, kārtību ieviesošā ass ir, kā zināms, raksturīga monumentālajām Barneta Nevmana gleznām, īpaši no cikla *Onements*. Viņa slavenie, vertikālie *zips* (burtiski tulkojot – rāvējslēdzēji) simbolizē savienošanu, atjaunojot vienotību. Interesanti, ka B. Nevmana vecāki Anna un Abrahams nāk tieši no Lomžas, minēto mākslinieku dzimtās pilsētas. Robežlīnija ir kā simbols palikšanai starp divām pasaulēm un tāpēc arī kļūst par metaforu liktenim, kas saistīts ar emigrāciju kopumā, saistīts ar Nevmanu ģimeni, kuras liktenis līdzīgs arī Rotkoviču ģimenes liktenim. Svarīgi, ka *Citāti* jaunākais P. Karvovska cikls kļūst par sava veida nobeigumu viņa iepriekšējiem darbiem, tajā parādās trešā dimensija. Īpašs audekla noformēšanas veids, šo darbu iziešana ārpus telpas, vedina uz domu, kas bija īpaši kultivēta pagājušā gadsimta 60. gados, par *shaped canvas paintings* stilu. Tāds noformēšanas veids visdrīzāk nāk no *sculptural paintings* Abrahama Tobiasa izpildījumā 30. gados, un kas vēlāk attīstījās Franka Stella, Kenneta Nolanda, Roberta Raušenberga, Jaspera Johansa darbos. Iespējams, šī atteikšanās no pierastās, ortodoksālās tainstūra formas var tik interpretēta (arī ņemot vērā P. Karvovska darbus) kā manifestācija, kas izsaka atteikšanos no divdimensiju (*profanum*) formām daudzdimensiju virzienā (*sacrum* sfēra). Citiem vārdiem sakot, atteikšanās no taisnstūra formas vai šīs formas laušana ļauj mums to interpretēt kā aiziešanas mēģinājumu uz to, kas izriet no racionālā traktējuma, uz kaut ko neiepazītu, pretī intelektuālajam spekulāciju virzienam.

*

Kodi, šifrogrammas, kibernētiskās matricas, demarkatiskās līnijas un kopumā līkumainās *labirintu* taciņas – tie ir simboli, kas raksturo Romana Boravska, Karola un Pšemisla Karvovsku gleznieciību. Viņu intriģējošās kompozīcijas inducē virkni jautājumu: Kas ir Minotaurs, kas ieslēgts labrintu tumsā, – vai viņš ir prāta, zemapziņas, gadījuma atraidītais bērns? Vai mēs piedzimstam zem Necesitas zīmes? Vai haosā var atrast regularitāti, kaut vai plāna, kārtības aprises? Bet varbūt kosmoss (grieķu kultūrā arī *kārtība*) ir cilvēka veidolam pielāgots, kā, piemēram, uzskata daži fiziķi (*vide,* kas runā par tā saukto antropisko likumu).
Mākslā nevar atrast atbildi. Noteikta mākslinieku ētisko principu kopa ir vienīgā *vajadzība*, kas vada mākslinieku un liek palikt uz mūžīgā meklējumu ceļa, pat Nīčes darba nosaukumā redzam šo ceļojumu Ēnas pavadībā, tās pašas fantastiskās šaubu ēnas pavadībā.

Malgožata Stepnika 04.12.2014.

[1] F.Nīče, *Rītausma*, tulk. S.Vižikovskis, pārkl. J. Mortkoviča, Varšava, 1907, 176. lpp.

[2] „Man nācās sastapties ar parādību, ko vēlāk sāk saukt par "haosu" – šķietami nejauša un neprognozējama rīcība, kas tomēr noris saskaņā ar precīziem un bieži vien viegli izteiktiem noteikumiem." Edvards Lorencs, *Haosa Teorija*, University of Washington Press, Seattle, 1995.

[3] Kandinskis, V. *Par garīgumu mākslā*, tulk. S. Fijalkovskis, izdevniecība Państwowa Geleria Sztuki w Łodzi, Lodza, 1996, 67.lpp.

[4] Marks Rotko: „ Es neesmu abstraktais mākslinieks... Mani neinteresē ne krāsu, ne formas, ne kā cita attiecības. Mani interesē tikai cilvēka pamatemociju izteiksme – traģēdija, ekstāze, nolemtība un tā tālāk."
http://www.bbc.co.uk/arts/yourpaintings/artists/mark-rothko [skat. 7.12.14].

[5] Citāti no mākslinieku izstāžu katalogiem – galerijā ZPAP „Na Piętrze" Toruņā (2013), kā arī Lomžas Modernās mākslas galerijā (2011).

[6] Vācu filozofs Stefans Dietčs (Steffen Dietzsch) ļoti interesantā veidā analizē mitoloģisko tēlu Tēseju, rakstot : „ Saskaroties ar šo mirdzošo tēlu, jūtamies kaut kā neērti : vai tas ir tāpēc, ka viņš ir kā apzīmējums izejai, bet realitātē nav tikai ceļš uz āru? Tas, kas šo ceļu izvēlas, nesaprot, ka labirints ir mūsu dzīves realitāte (forma)." S. Dietzsch, *Dzīve labirintos. Labirinta motīvs Nīčes filozofijā*, tulk. K. Kržemieņova, izdevniecība – UMK, Toruņa, 2012, 87. lpp.

[7] Citāti no mākslinieku izstāžu katalogiem – galerijā „Pod Arkadami" Lomžā (2014), kā arī Lomžas Modernās mākslas galerijā (2010).

[8] A. Sterns, *Maleviča Portrets* (no sējuma *Nakts trauksmes*, 1970).

[9] Jungs raksta : „Lai gan kopums pirmām kārtām ir tikai abstrakts jēdziens (..), tomēr tas ir arī tik ļoti empīrisks, ka psihē parādās tā spontānie vai autonomie simboli. Tie ir četrinieka un mandalas simboli, kas parādās ne tikai nenojaušamajos mūsdienu cilvēku sapņos, bet bieži vien arī daudzu tautu un laikmetu vēsturiskajās liecībās." K.G. Jungs, *Arhetipi un simboli* , tulk. J. Prokopiuk, izdevniecība Czytelnik, Varšava, 1976, 112. lpp.

[10] Turpat, 194. lpp.

[11] Citāti no mākslinieka izstāžu katalogiem – izstāde *Dualne (Duāli)*, kas bija skatāma Lomžas Modernās mākslas galerijā 2011. gadā.

Chaos – Cosmos – Labyrinth
KAROL KARWOWSKI
ROMAN BORAWSKI
PRZEMYSLAW KARWOWSKI

In Nietzsche's *The Dawn* (1881), we find an intriguing extended metaphor for the spirit of the times: "If we had to venture upon an architecture after the style of our own souls, a labyrinth would have to be our model".[1] This difficult journey of Theseus toward the chaotic meaning of the universe is echoed in contemporary art, which offers no univocal definitions or central ideological principles. In my opinion, Nietzsche's statement is a perfect reflection of our confusion and anxiety in the postmodern age and even earlier, in the 20th- century culture of doubt and excess.

Abstractionism – whether in its psychological and individualistic "hot" form, or in the "strict", geometric one, sometimes dedicated to the creation of social utopias – does not solely consist in an abstraction from the depiction of objects, but also from the merely apparent, the visible and the invisible, chaos, and the spiritual world. A common denominator of abstract art is the artists' search for archetypes, so as to bring order to chaos. For this reason we can assume – and such an assumption is very comforting – that beyond this chaos we can find a sacred geometry, when, looking at the big picture, we can distinguish in a stream of events the regularity of some particular elements. The timeless intuition of artists is also reflected in contemporary science, be it in the self-repeating form of the Mandelbrot set (fractal geometry) or in Lorenz's meteorological theory, which defines chaos as a sphere of "seemingly random and unpredictable behavior that nevertheless proceeds according to precise and often easily expressed rules".[2] In art there are no neutral or "innocent" forms, unaffected by anything else's meaning and thus truly abstract.

This thought was precisely expressed by Kandinsky in his treatise *Concerning the Spiritual in Art* (1912).[3] Rothko was articulating this very idea when he declared: "I'm not an abstract artist ... I'm not interested in the relationship of colour or form or anything else. I'm interested only in expressing basic human emotions – tragedy, ecstasy, doom, and so on".[4] Today, at the Daugavpils Mark Rothko Art Center, a place dedicated to the genius artist's work, we have the opportunity to see and appreciate an exhibition of three Polish artists very much in the tradition of geometric abstraction: Roman Borawski and brothers Karol and Przemyslaw Karwowski.

*

Karol Karwowski's work serves as an introduction to these talented artists' creative journey. Karol was born in Łomża in 1953 but since finishing his studies at Marie Curie-Sklodowska University, he has been active in Lublin's artistic milieu. He is the co-founder and headmaster of the Lublin School of Art and Design. His artistic activity can be described as an attempt to reconcile antithetical concepts: entropic chaos and the impulse towards order, structure and amorphousness, conceptual order and inner unpredictability, and geometry and emotions, rendered through distinct shapes, generally in pastel tones. The motif of the labyrinth I mentioned earlier appears in a series of works from 2010 grouped under the title *Signs, Codes, Labyrinths*. It is worth noting that Karwowski uses original techniques that have their own symbolic coherence: fiberboard, by its very structure, provides an underlay for the pictorial representation and thanks to its shape creates an association between the material and chaos. The artist says that from the onset fiberboard creates a very interesting texture and a particular shape, which becomes a starting point from an artistic as well as a philosophical perspective.[5]

The accumulation of monochrome blots of colour, their nervous pulsation, and the juxtaposition of rotating shapes and the scenery's unfolding create an endless *silva rerum*. The existence of some sort of absolute geometry, limiting the role of chance and attesting a primordial order, springs to mind from this ensemble of lines and geometric figures – points, cross marks, zigzags, flat surfaces (planes), etc. These shapes, painted in acrylic, are reminiscent of letters, secret codes, or logos, guiding us, like Ariadne's thread, through life's twists and turns. The "Labyrinth" of the title is for the artist a metaphor for human existence and all its paradoxes.[6] He himself describes this symbol as follows: "A mysterious secret place, full of meaning and codes, where geometry 'plays' with nonsense, chaos, confusion, and coincidence. It's a claustrophobic, unfinished scenery. A metaphor for the twists of human fate and a journey through time".

Started in 2013 and still in progress, the series of works entitled *20 Nocturnes*, more intimate and contemplative due to their medium format, is an interesting continuation of *Signs, Codes, Labyrinths*. These semi-abstract paintings are, thanks to their colours akin to those of early twilight, unlike Whistler's "soft" nocturnal landscapes or Čiurlionis's unsettling, dark compositions. Rather, they are lyrical translations of light into colour and, again, existential questions to a pictorial representation of "ordered chaos".

This oxymoronic phrase can also be used to describe Karol Karwowski's newest series of paintings, *Labyrinth* (2014). Here, through monochromatic squares, Chaos meets the orderly cosmos, nature meets the art of the *jardin à la française*, following a strict plan – an apotheosis of enlightened Reason. Geometric and labyrinthic shapes overlap and merge into one another against matt backdrops. This, as Karwowski puts it, could be called contemplative painting. Indeed, understanding it requires time and concentration. The play of light and, most importantly, the viewer's sensibility are the basis for understanding *Labyrinth*'s meaning.

Roman Borawski, born in 1960, is a graduate of Nicolaus Copernicus University's Faculty of Fine Arts. In his latest series of paintings, he, too, alludes to the symbolic motif of the labyrinth. The series' title, *Gold, Silver & Copper*, creates an association with Frank Stella's iconic works *Black Paintings* and *Aluminium and Copper Paintings* and, more significantly, with the later cycles *Concentric Squares* and *Mitered Mazes*, created at the turn of the sixties. It must in no way be seen as an imitation – in my opinion, Borawski is intentionally emphasising an aesthetic and spiritual relationship between Stella and himself. He encodes a specific vision of contemporary culture into his elegant and particularly aestheticised works, just as Stella did in his famous *Die Fahne Hoch*.

The artist explains the meaning of *Gold, Silver & Copper* as follows: "This triad of metals is not coincidental; it's always been desirable in the cultural and manufacturing industries". Said triad even appears in the Book of Daniel, in Nabuchadnezzar's – the last emperor of Babylon – disturbing dream: gold, silver, and copper adorn a giant statue standing on feet of clay. Pessimists tend to interpret this parable as a metaphor for the end of our civilisation. This colossus with its fragile feet must have haunted the dreams of the expressionists, of the Dadaists, and later of the great poets of counter-culture, terrified of dehumanisation and the mechanisation of life – isn't Ginsberg describing such a colossus in *America*? Is today's colossus a cybernetic matrix, a domain of simulacra – Baudrillard's concept of hyper-reality – which may burst or fall apart any minute?

This doesn't necessarily mean that Borawski's vision is pessimistic: we can feel that his *modus creandi* is a search for the universal and the archetypal. This tendency is seen in his previous cycle, *Codes, Signs, Totems,* started in 2003. The square – a rudimentary shape or module – was used in the creation of these works. As the artist rightly notes: "The square – basically, the tiny square – has had a brilliant career in the past half-century. As a basic element of computer-generated paintings, it has become a graphical symbol of modernity".[7] For instance, Malevich's *Red Square* can be seen as a symbol of the time of "heroic" modernism, when people still believed in social utopia. Anatol Stern called the Russian artist's painting "a window into the Universe".[8] A square, like a mandala, constitutes a visual form of an archetype of the *ego*.[9] It's an innate archetypal image, appearing regardless of cultural context. Jung considered that every "quaternity" (four-fold structure, cf. "trinity") is formed by powers antagonistic yet complementary. The square (quaternity – quaternion – tetractics) is associated not with the Absolute but with man, with the psyche's four basic functions: thinking, intuition, sensation, and feeling. As Jung points out, "There are always four elements, four prime qualities, four colours, four castes, four ways of spiritual development in Buddhism".[10]

And if Plato's cube (*cubus*) expresses both humanity and the more material side of existence at the same time, today's square – the basis of a QR code, among other things – is a symbol of dehumanisation and electronic dematerialisation, of a broad and inherently contradictory conception of virtuality. Is the art a demiurge enciphering the mystery of life or, perhaps, a medium, deciphering it? This is one of the questions Borawski's paintings raise.

*

I will always be surprised by how all forms of art can apparently predict the future. It's interesting how, for instance, the QR codes I mentioned earlier are reminiscent of Ryszard Winiarski's paintings: black and white, based on aleatoric generation, which has to some extent become part of our 'canon'.

I mention this because our third artist, Przemyslaw Karwowoski, who graduated from Marie Curie-Sklodowska University in 1984, was Winiaski's student. It is also worth noting that Przemyslaw Karwowski (b. 1957 in Łomża), while still a student, co-founded the Kont gallery, which played an important role in the local artistic milieu. He's been the manager of the Arcade Gallery and a scenograph at the Puppet Theatre in his hometown for many years.

This great artist asserts that his creative progression was mainly influenced by two artistic traditions: geometric abstraction and Polish colourism. This influence is apparent in his series of paintings *Mathematically Uncountable*, started in 2004. In this work we can admire an unconventional fusion of geometrical shapes and a sophisticated play of colours. It is characterised by elegant muted tones and distinctive brushstrokes, enlivening the synthetic form.

Another of Przemyslaw Kawowski's achievements is *Time* (since 2007). The paintings are made up of vertical and horizontal lines that can be related to the Animus and Anima of Jungian psychology, creating sequences, specific "rhymes" and rhythms. *Dual*, started in the early 2010s is a continuation of the two previous cycles and perhaps the most interesting of all. This monochromatic or even achromatic series of paintings is based on the juxtaposition of contrasting ideas: lively whiteness and frozen darkness, the calming greenness of nature and cinnabar as a symbol of power, the impassibility of the Absolute and human movement, etc. The axis of symmetry, not so much contrasting as reconciling opposite concepts, is indubitably the most significant element of the paintings. Symmetry, as the artist himself puts it, is "the tamer of chaos, the creator of order, the precursor of art, teaching us to appreciate beauty".[11]

This same axis of symmetry, bringing order to chaos, can be seen in Barnett Newman's seminal work, particularly in the *Onement* series. His famous vertical "zips" were symbols of a power strong enough to restore primordial order. In this context it is indeed significant that

Newman's parents, Anna and Abraham, came from Łomża, the very hometown of the three artists we are currently discussing. A borderline is a symbol of being caught between two worlds, and at the same time a metaphor for the Newman and Rothkowitz families' emigration.

It is worth mentioning that in *Citations*, Karwowski's latest series of paintings and to some extent a summary of all his previous artistic work, three-dimensional space appears. He uses underlay in such a way as to bring to mind the *shaped canvases* of the 1960s, first seen in Abraham Tobias's work in the 1930s but further developed by Frank Stella, Kenneth Noland, Robert Rauschenberg, Jasper Johnson, and Lucio Fontana. The decision to stop focusing on the habitual, "canonical", rectangular canvas can in Karwowski's case be interpreted as a transition from the sphere of the profane towards that of the sacred. Or this refusal to use the rectangular shape may be seen as an opening towards something that cannot be explained rationally, that purely intellectual speculations cannot distinguish.

*

Codes, cryptograms, cybernetic matrices, demarcation lines, and, finally, the winding paths of the labyrinth, are symbols that characterise the painting of Roman Borawski, Karol Karwowski, and Przemyslaw Karwowski. Their intriguing compositions raise many questions: who is the Minotaur trapped in the darkness of the *labyrinthos* – an unwanted child, rejected by Concious, Subconscious, and Chance? Are we born under the sign of Ananke, the personification of necessity and fate? Can we find harmony or at least some outline of a primordial Plan amongst chaos? Perhaps the cosmos (meaning also "order" in Greek) is compatible or even correlated with humanity – in any case some physicists think so (anthropic principle).

There's no point looking for answers in art. The only possible ethical and spiritual path for an artist lies in a constant search, just like in Nietzsche's book: a wanderer, with a dark companion – the shadow of Doubt.

Malgorzata Stepnik 04.12.2014.

[1] Nietzsche, Friedrich. *The Dawn of Day*, translated by J. M. Kennedy. Retrieved March 16, 2015, from https://archive.org/stream/dawnofday029675mbp/dawnofday029675mbp_djvu.txt

[2] "I had come across a phenomenon that later came to be called 'chaos'—seemingly random and unpredictable behavior that nevertheless proceeds according to precise and often easily expressed rules". Lorenz, Edward. *The Essence of Chaos*, Seattle: University of Washington Press. 1995.

[3] Wassily Kandinsky, M. T. Sadler (Translator), Adrian Glew (Editor). *Concerning the Spiritual in Art*, New York: MFA Publications and London: Tate Publishing, 2001.

[4] Chivers, Ian. "Mark Rothko." *The Oxford Dictionary of Art and Artists*. Oxford: OUP. Oxford Reference Online. 2009.

[5] The artist's declarations are taken from the catalogues of the exhibitions at the ZPAP Floor Gallery in Torun (2013) and at the Gallery of Contemporary Art in Łomża (2011)

[6] The German philosopher S. Dietzsch has an interesting analysis of the myth of Theseus: "... Faced with such a bright person, we feel a little awkward: is he really trying to leave this place? Is he really looking for a way out? Someone who chooses this path does not understand that the labyrinth is our way of life". Dietzsch, Steffen *Życie w labiryntach.* Translated by K. Krzemieniow. Torun: UMK. 2012.

[7] The artist's declarations are taken from the catalogues of the exhibitions at the Arcade Gallery in Łomża (2014) and at the Gallery of Contemporary Art in Łomża (2010)

[8] Stern, Anatol. "Portrait of Malewicz". *Night Alarm*. 1970. http://dobre-wiersze.blogspot.com/2013/04/anatol-stern-portret-kazimierza.html Accessed 2015.03.16.

[9] Jung writes: "Although 'wholeness' seems at first sight to be nothing but an abstract idea (like anima and animus), it is nevertheless empirical in so far as it is anticipated by the psyche in the form of spontaneous or autonomous symbols. These are the quaternity or mandala symbols, which occur not only in the dreams of modern people who have never heard of them, but are widely disseminated in the historical records of many peoples and many epochs." Jung, C.G.. *Selected Works.*

[10] Ibid

[11] The artist's quoted statements are taken from the *Dual* exhibition catalogue (Gallery of Contemporary Art, Łomża, 2011)

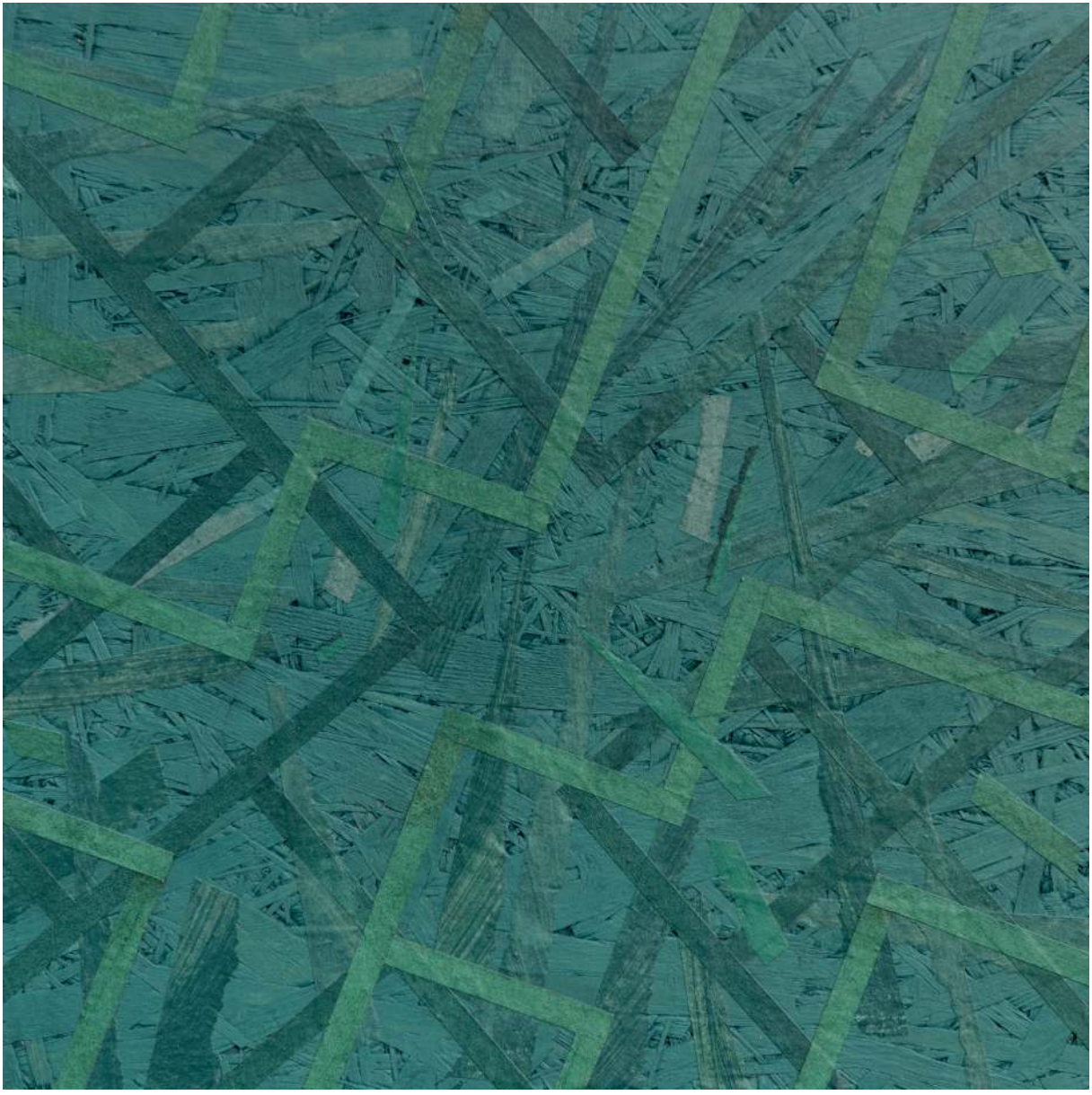

Karol Karwowski

Dzimis 1953. g., Lomžā. Studējis Ļubļinas Universitātes Mākslas izglītības institūtā. Diplomu gleznie cībā saņēmis 1979. gadā. Ir Polijas Mākslinieku apvienības biedrs un strādā zīmēšanas, gleznošanas, monumentālās gleznie cības un interjera dizaina jomās. Viņa darbi ir bijuši izstādīti vairāk nekā 26 personālizstādēs gan dzimtenē (Lomža, Belostoka, Ļubļina, Toruņa), gan ārzemēs (Ķelne, Darmštate – Vācija).
Viņš ir piedalījies vairāk nekā 50 grupu izstādēs. Kopš 2000. g. ir Ļubļinas Mākslas un dizaina skolas līdzdibinātājs un direktors. Viņš pasniedz interjera dizainu.
2014. gadā sakarā ar 35 gadu radošā darba jubileju viņš saņēma Kultūras balvu, ko pasniedza Ļubļinas apgabala maršals, un arī Ļubļinas mēra balvu mākslā.
Viņa gleznas atrodamas privātajās kolekcijās gan Polijā, gan ārzemēs.

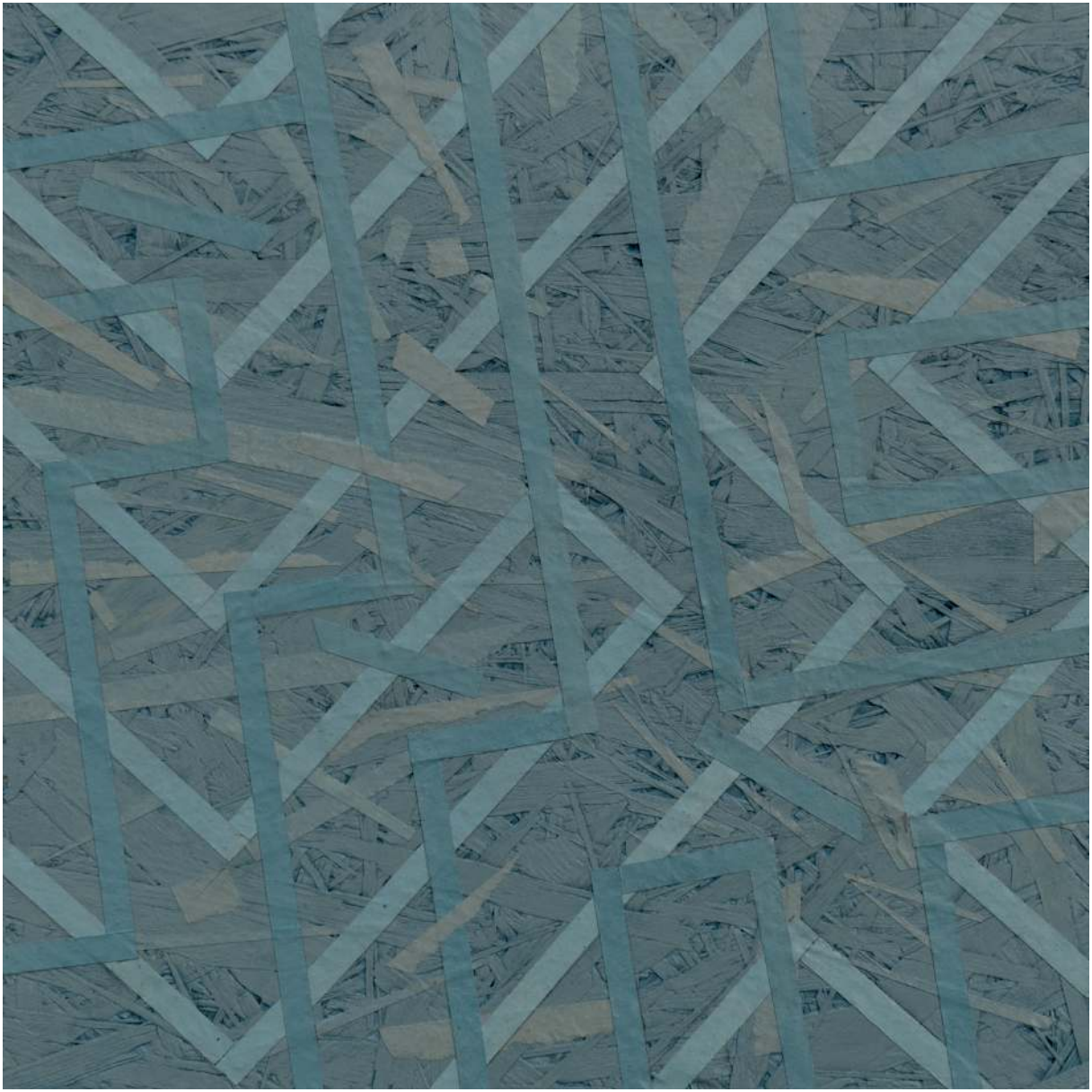
Born in 1953, Lomza. He graduated from the Art Education Institute at the University of Lublin. In 1979, he received a diploma in painting. He is a member of Polish Artists Association and works in the field of drawing, painting, monumental painting and interior design. His works have been presented at 26 solo exhibitions in his native country (Lomza, Bialystok, Lublin, Toruń) and abroad (Cologne, Darmstadt - Germany).
He has participated in more than 50 group exhibitions. Since 2000, Co-founder and Director of the Lublin School of Art and Design. He teaches interior design.
In 2014, on the occasion of the Jubilee of the 35th anniversary of creative work he received the Cultural Award granted by the Marshal of the Lublin region and Artistic Award of the Mayor of Lublin.
His paintings are in private collections in Poland and abroad.

LABIRINTS 1 · LABYRINTH 1

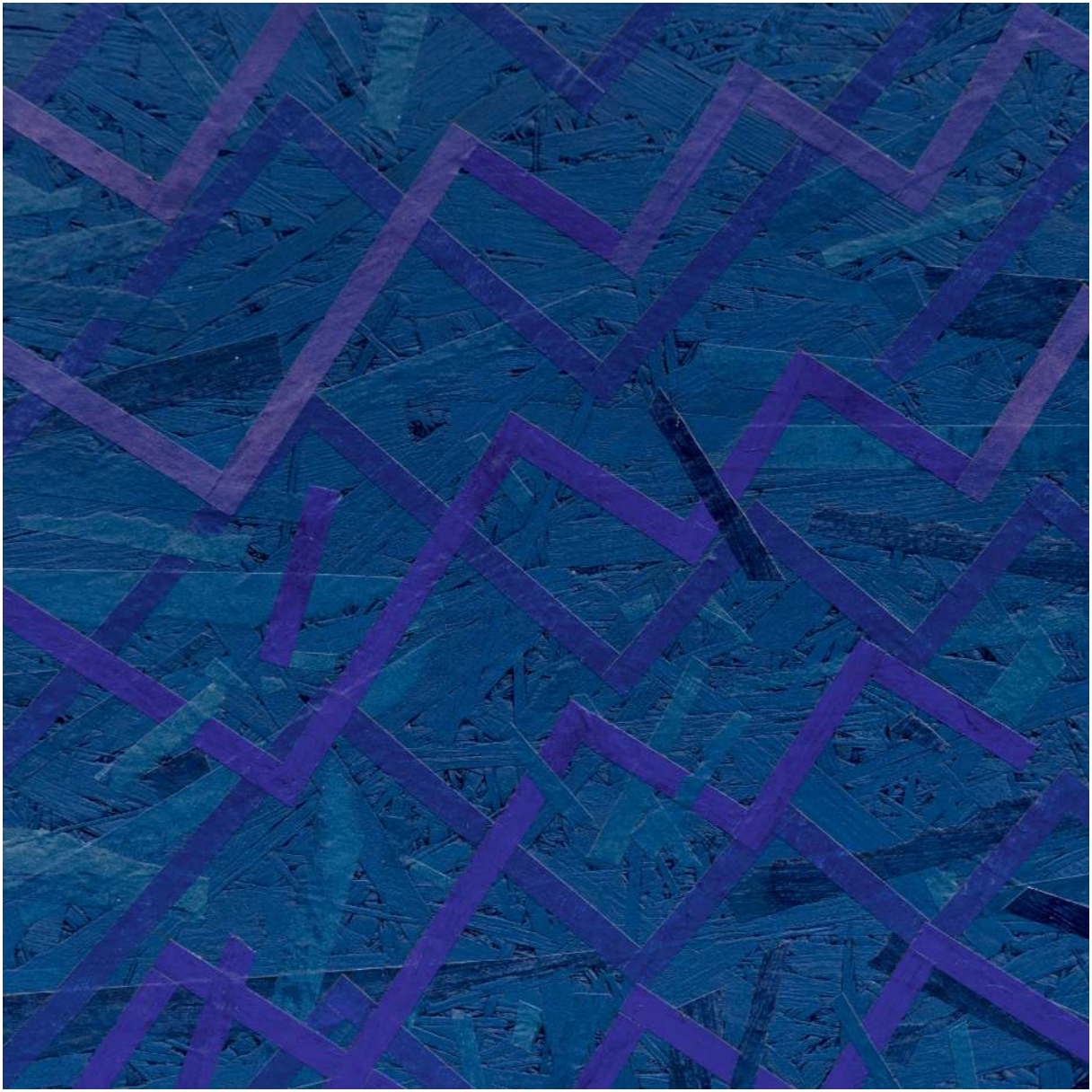
autortehnika · author's technique
33 x 33 · 2014

LABIRINTS 2 · LABYRINTH 2

autortehnika · author's technique
33 x 33 · 2014

LABIRINTS 3 · LABYRINTH 3

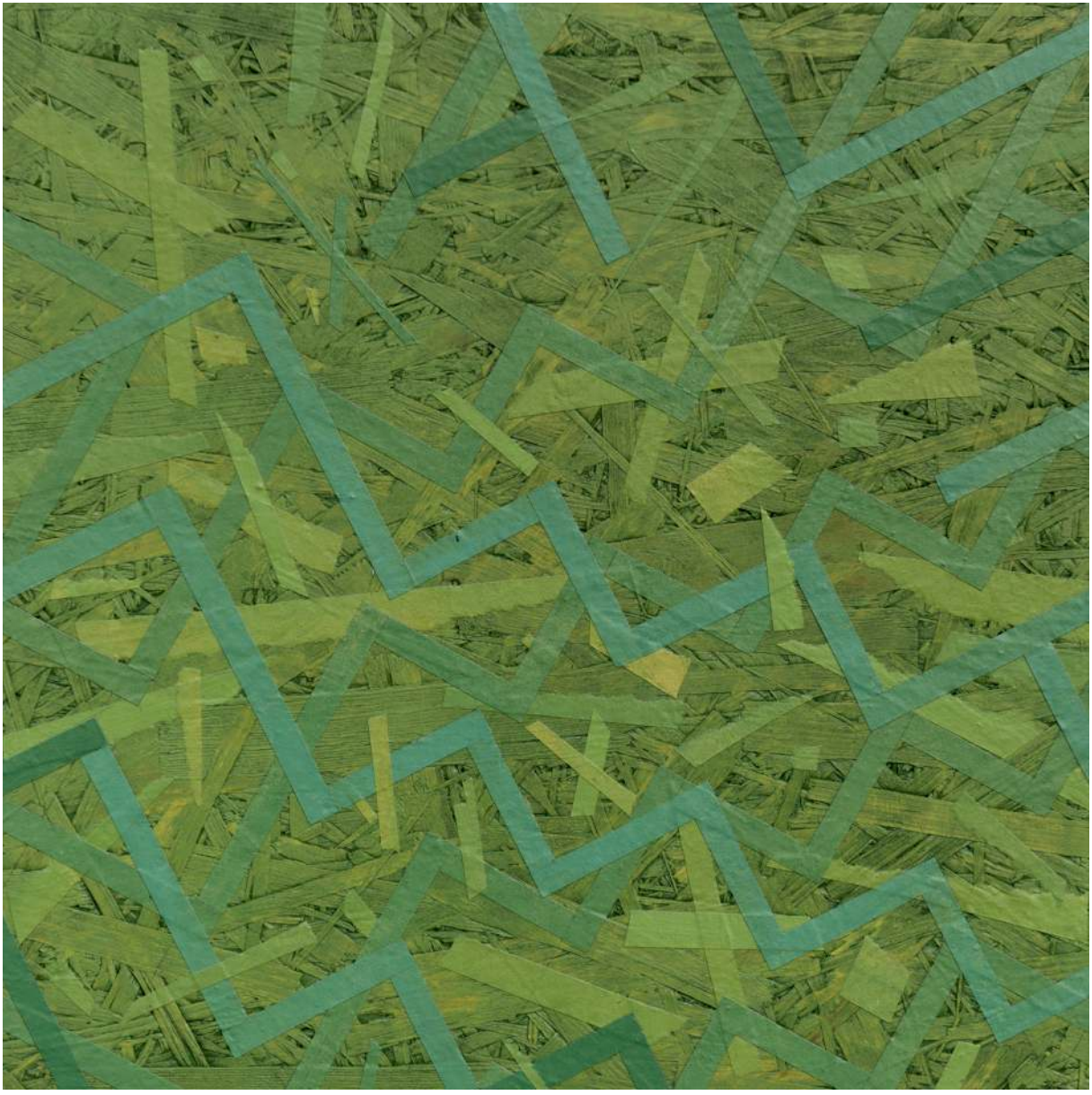
autortehnika · author's technique
33 x 33 · 2014

LABIRINTS 5 · LABYRINTH 5

autortehnika · author's technique
33 x 33 · 2014

LABIRINTS 6 · LABYRINTH 6

autortehnika · author's technique
33 x 33 · 2014

NOKTIRNE 132 · NOCTURNE 132

autortehnika · author's technique
24 x 24 · 2013

NOKTIRNE 135 · NOCTURNE 135

autortehnika · author's technique
24 x 24 · 2013

ZĪMES KODI LABIRINTI 12 · SIGNS CODES LABYRINTHS 12

autortehnika · author's technique
60 x 70 · 2011

ZĪMES KODI LABIRINTI 15 · SIGNS CODES LABYRINTHS 15

autortehnika · author's technique
60 x 70 · 2011

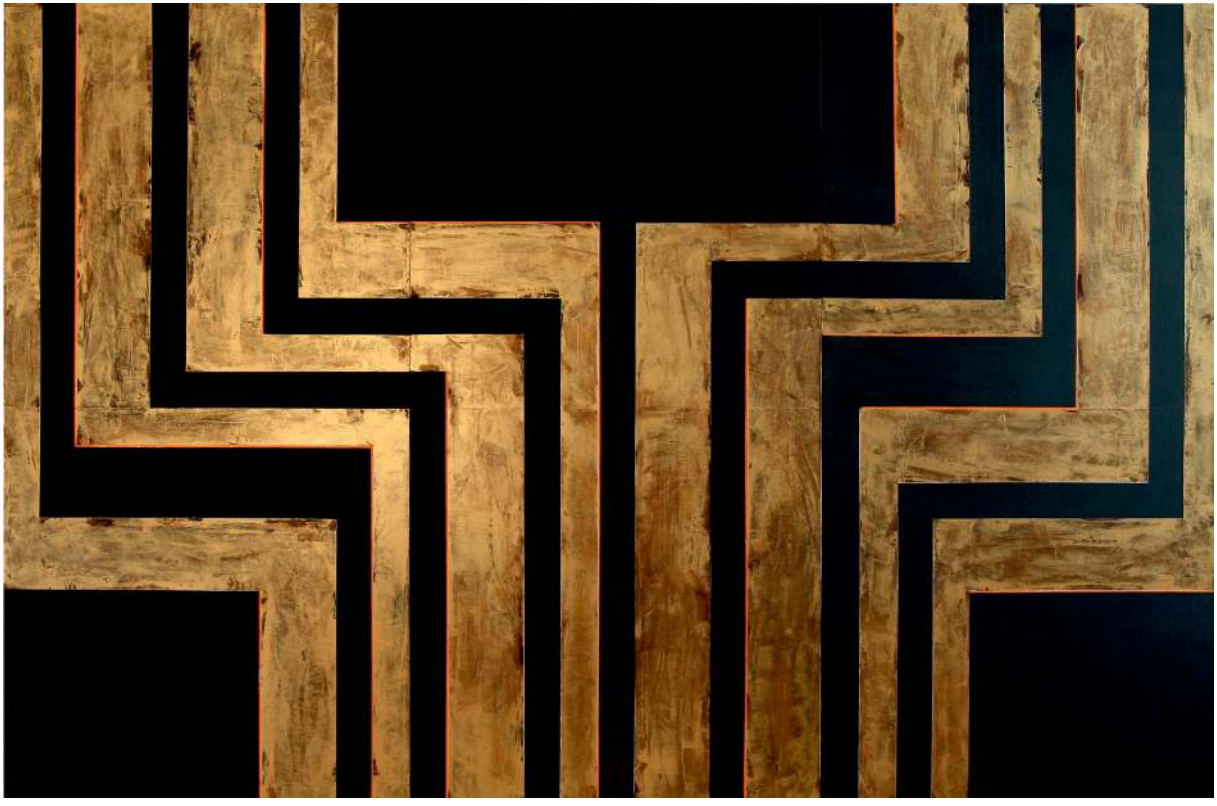

Roman Borawski

Dzimis 1960. g. Studējis Nikolaja Kopernika Universitātes Tēlotājmākslas fakultātē Toruņā. Diplomu saņēmis 1986. g. Viņa darbi ir bijuši izstādīti daudzās grupu izstādēs un 13 personālizstādēs.
Piedalīšanās izstādēs:
1988. g. - "Friends", BWA Wloclawek;
1989. g. - "Tumult Torun", Toruń, Polish contemporary art exhibition, Kazaņa;
1990., 1995., 2000. g. - "Local color", Lomža;
1996. g. - "Tuck Lomza", Rambouillet, Francija;
2012. g. - "Abstraction" - Gallery DAP, Varšava;
2012. g. - "Passage of art", Gallery of Modern Art, Lomža;
2013. g. - "News", Gallery DAP, Varšava.
Apbalvots par gada labāko darbu konkursā, ko organizējusi Laikmetīgās mākslas galerija Lomžā. Ir Polijas mākslinieku Varšavas apgabala apvienības biedrs.

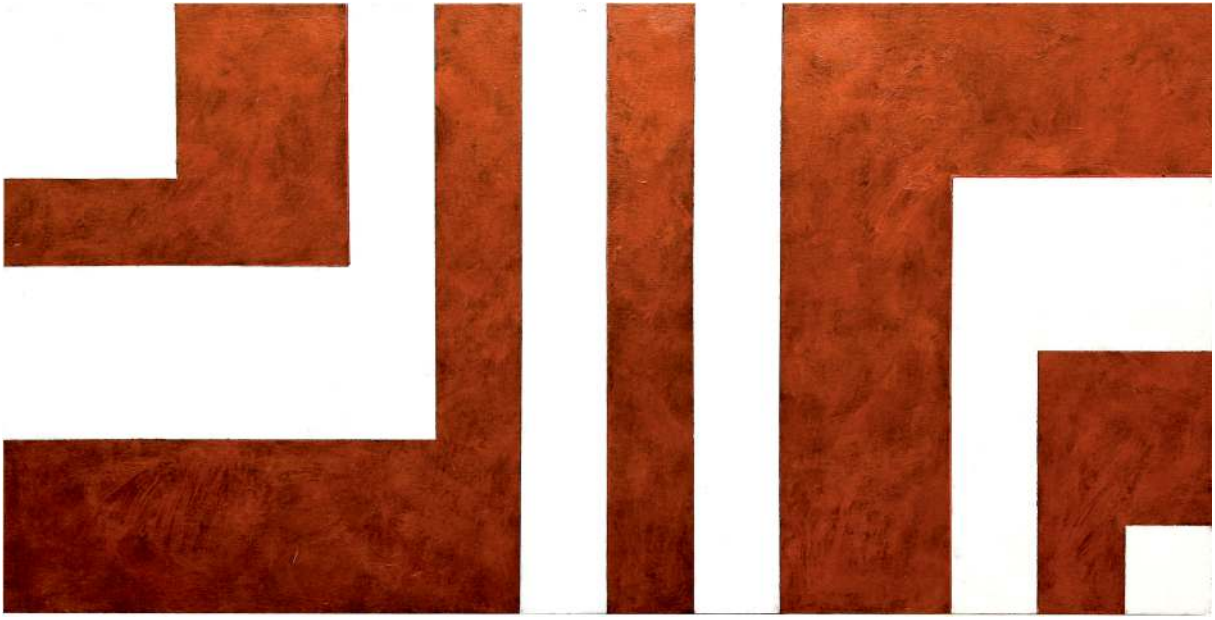
Born in 1960. He graduated from the Faculty of Fine Arts, Nicolaus Copernicus University in Torun. He received a Diploma in 1986. He has presented his works at several dozen group exhibitions and thirteen solo exhibitions.
Participation in exhibitions:
1988 - "Friends", BWA Wloclawek;
1989 - "Tumult Torun", Toruń, Polish contemporary art exhibition, Kazan;
1990, 1995, 2000 - "Local color", Lomza;
1996 - "Tuck Lomza", Rambouillet, France;
2012 - "Abstraction" - Gallery DAP, Warsaw,
2012 - "Passage of art", Gallery of Modern Art, Lomza,
2013 - "News", Gallery DAP, Warsaw.
He is a winner of prizes and awards in the competitions for the best work of the year, organized by the Gallery of Contemporary Art in Lomza. He is a member of the Warsaw District Association of Polish Artists.

KONFIGURĀCIJA 15/14 · CONFIGURATION 15/14

akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
100 x 150 · 2014

KONFIGURĀCIJA 3/14 · CONFIGURATION 3/14

akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
50 x 100 · 2014

KONFIGURĀCIJA 8/14 · CONFIGURATION 8/14

akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
100 x 200 · 2014

KONFIGURĀCIJA 11/14 · CONFIGURATION 11/14

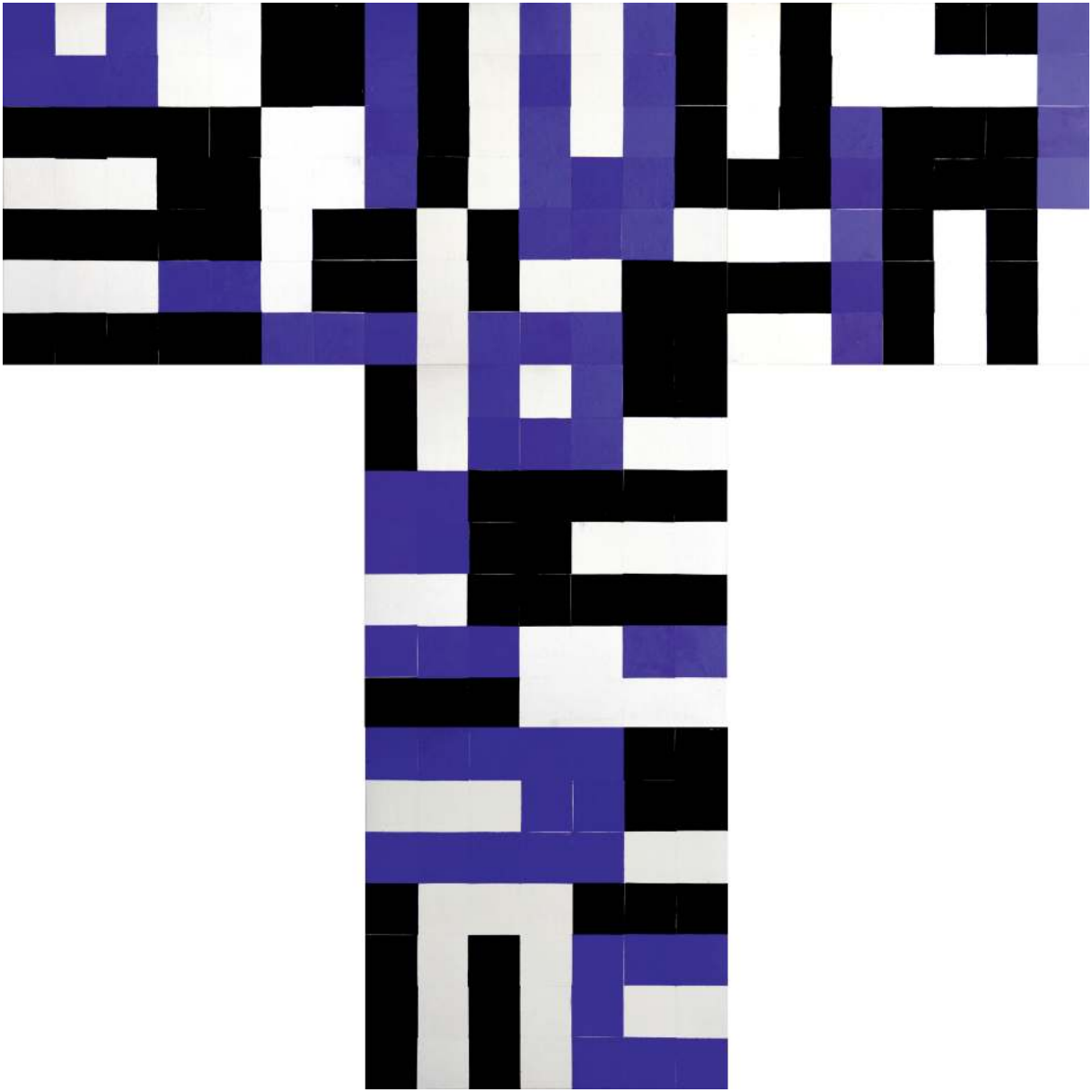
akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
50 x 150 · 2014

KONFIGURĀCIJA 21/14 · CONFIGURATION 21/14

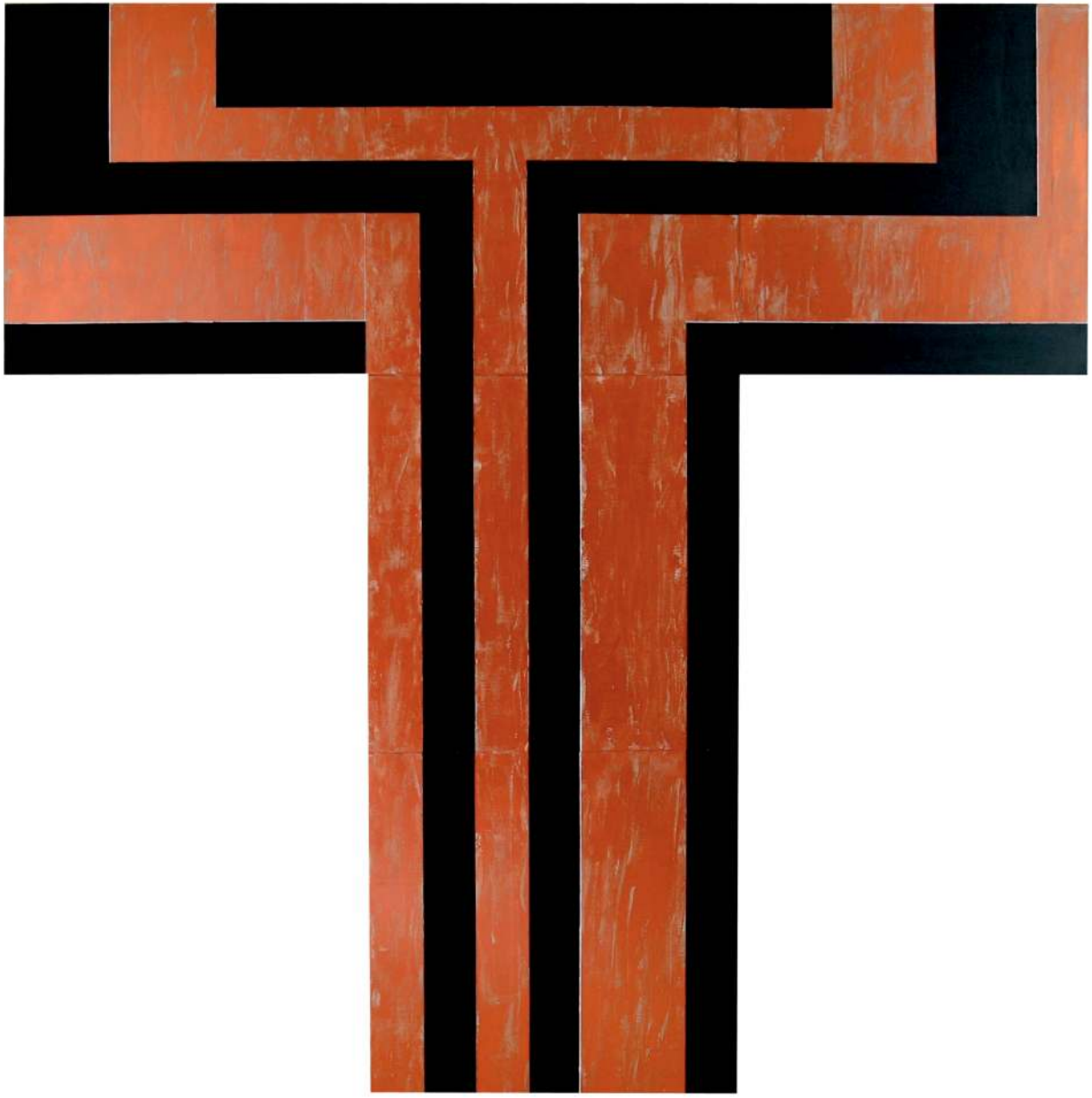
akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
50 x 150 · 2014

TOTĒMS VIII · TOTEM VIII

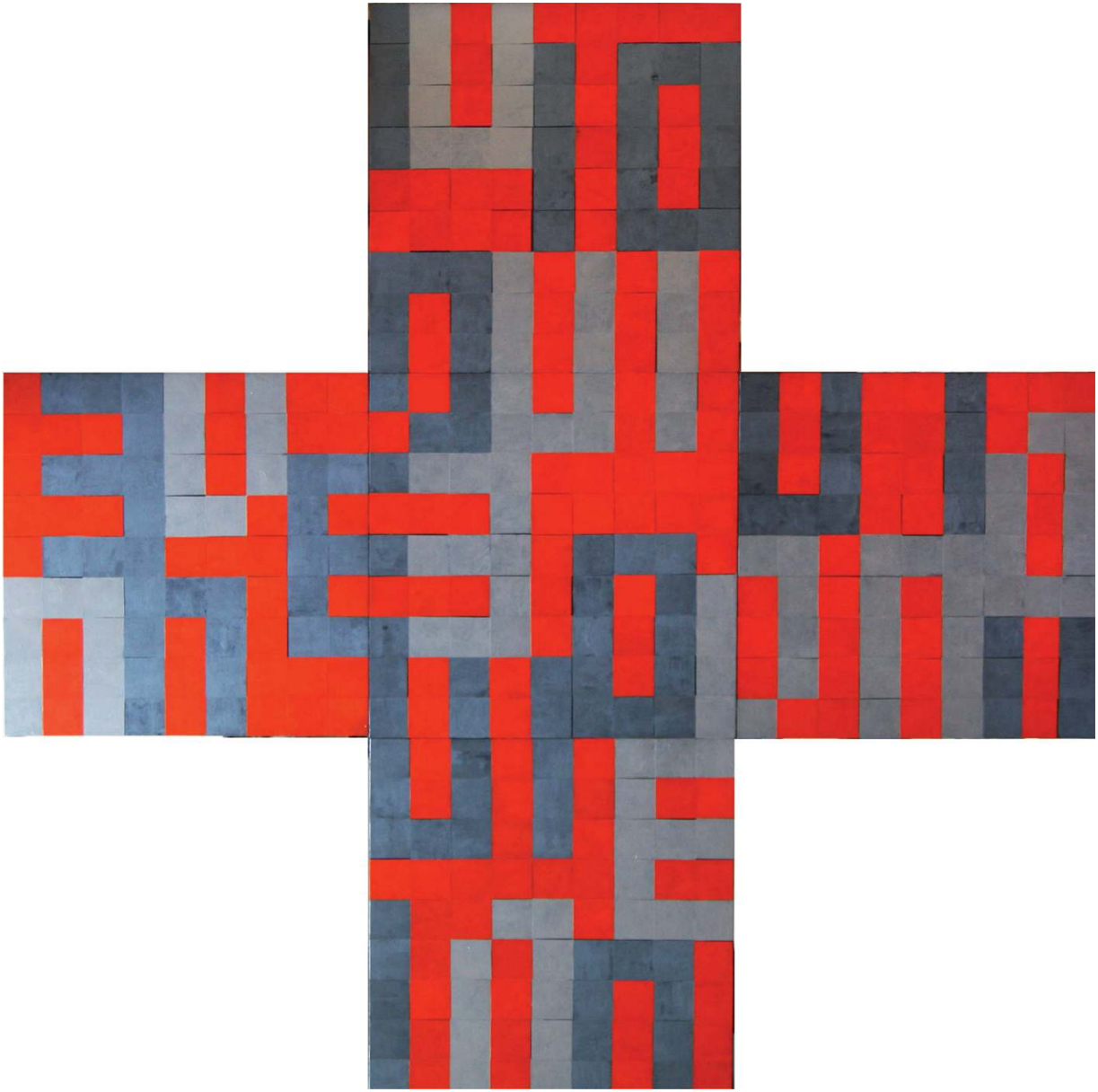
akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
150 x 150 · 2010

TOTĒMS XV · TOTEM XV

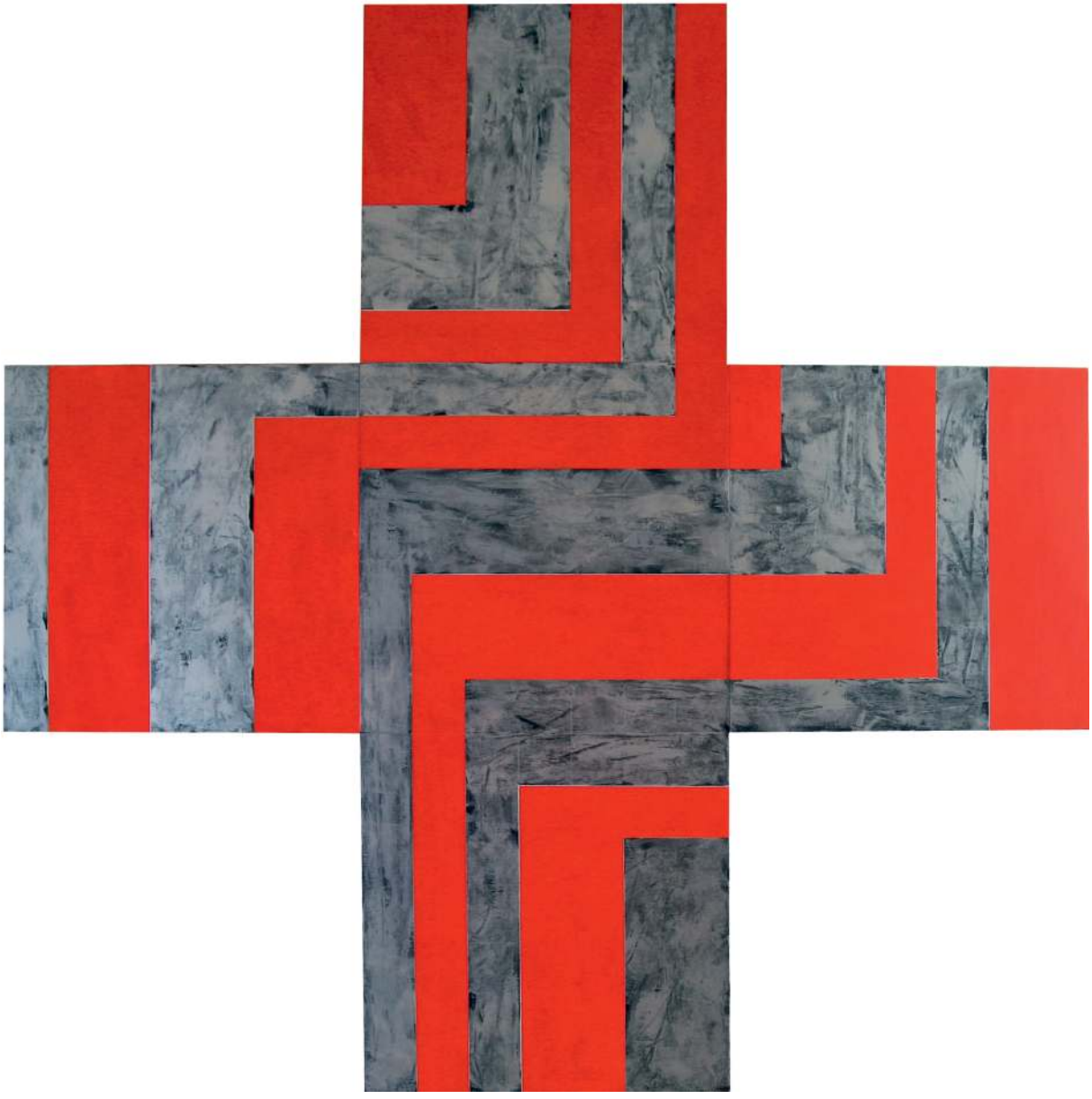
akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
150 x 150 · 2014

TOTĒMS IX · TOTEM IX

akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
150 x 150 · 2010

TOTĒMS XIII · TOTEM XIII

akrils, saplāksnis · acrylic, beaverboard
150 x 150 · 2014

Przemyslaw Karwowski

Dzimis 1957. g. Lomžā. Studējis Ļubļinas Universitātes Mākslas izglītības institūtā.
Studiju laikā kā līdzdibinātājs izveidoja "Kont" galeriju Ļubļinā. 1984. g. saņēmis diplomu gleznie cībā, strādādams prof. Rišarda Viņjarska vadībā.
Viņa radošā darbība izpaužas gleznie cībā, plakātu mākslā, scenogrāfijā (55 izrādes vairākos teātros), kā arī fotogrāfijas mākslā (7 personālizstādes). Kopš 1999. g. ir vadījis galeriju "Pod Arkadami". Ir Polijas mākslinieku Varšavas apgabala apvienības biedrs.
Viņa darbi prezentēti 28 personālizstādēs, mākslinieks ir piedalījies 50 grupu izstādēs.

Born in 1957, Lomza. He graduated from the Art Education Institute at the University of Lublin.
During his studies he co-founded the gallery "Kont" in Lublin. In 1984, he received a diploma in painting, working with prof. Ryszard Winiarski.
His creativity is developed in painting, poster, theatrical scenery (is the author of 55 stage design in several theaters) and photography (7 solo exhibitions). Since 1999, he has run Gallery "Pod Arkadami". He is a member of the Warsaw District Association of Polish Artists.
His paintings have been presented at 28 individual exhibitions, and he has participated in about 50 group exhibitions.

KOMPOZĪCIJA II · COMPOSITION II

Przemyslaw Karwowski

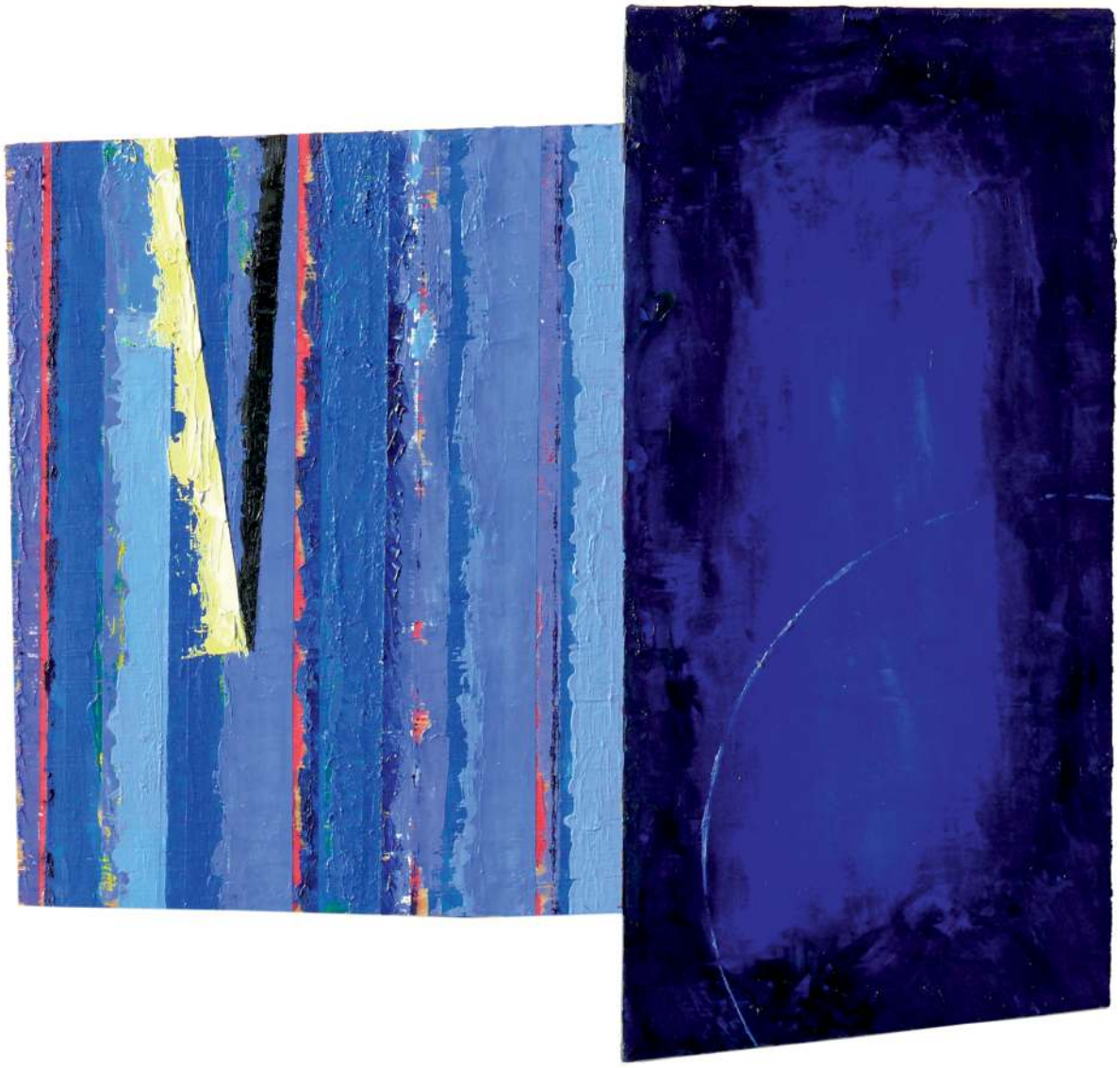
eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
50 x 50 · 2014

KOMPOZĪCIJA III · COMPOSITION III

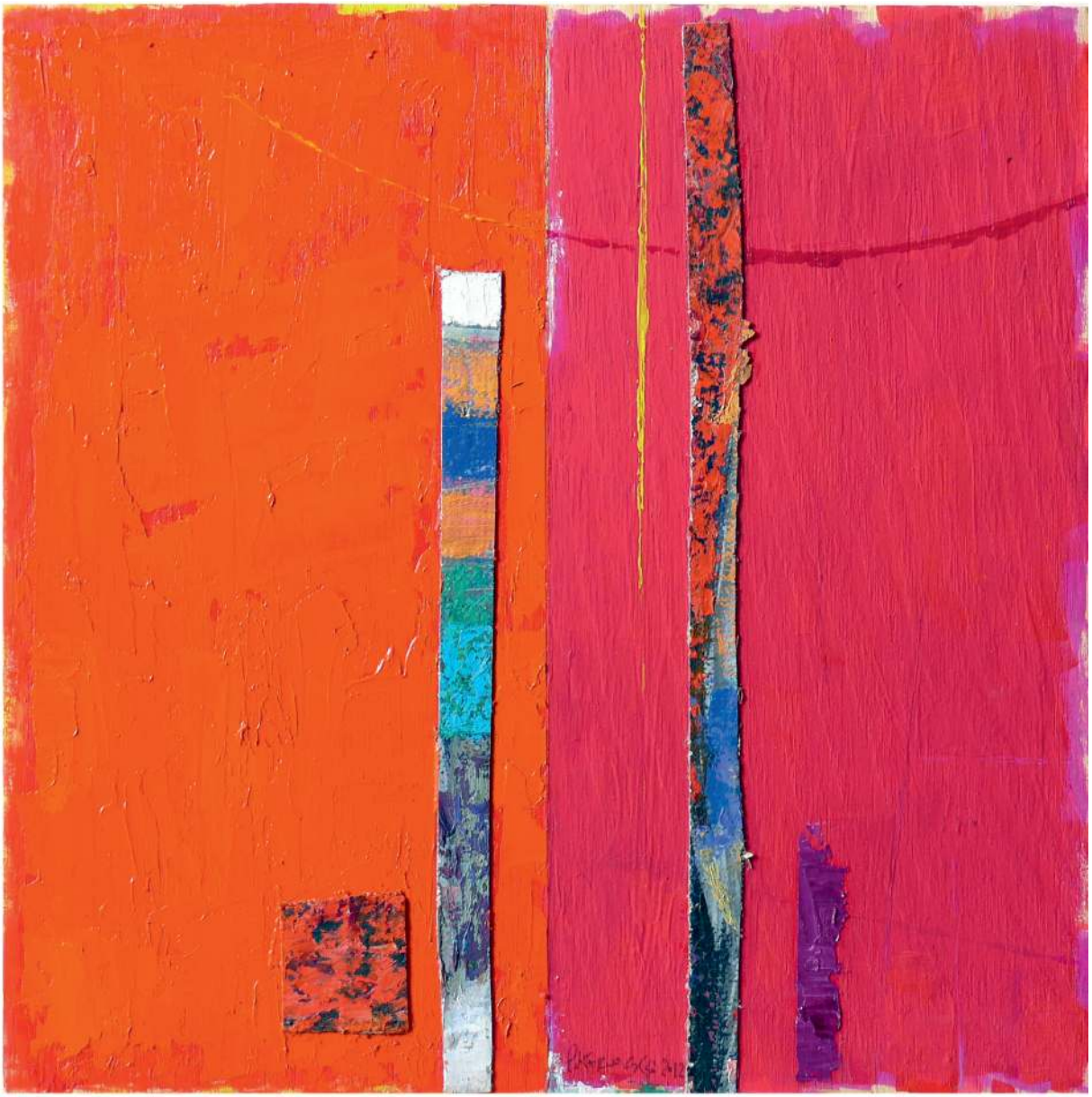
eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
50 x 50 · 2014

KOMPOZĪCIJA IV · COMPOSITION IV

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
50 x 50 · 2014

CITĀTI I · QUOTES I

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
31 x 31 · 2012

CITĀTI III · QUOTES III

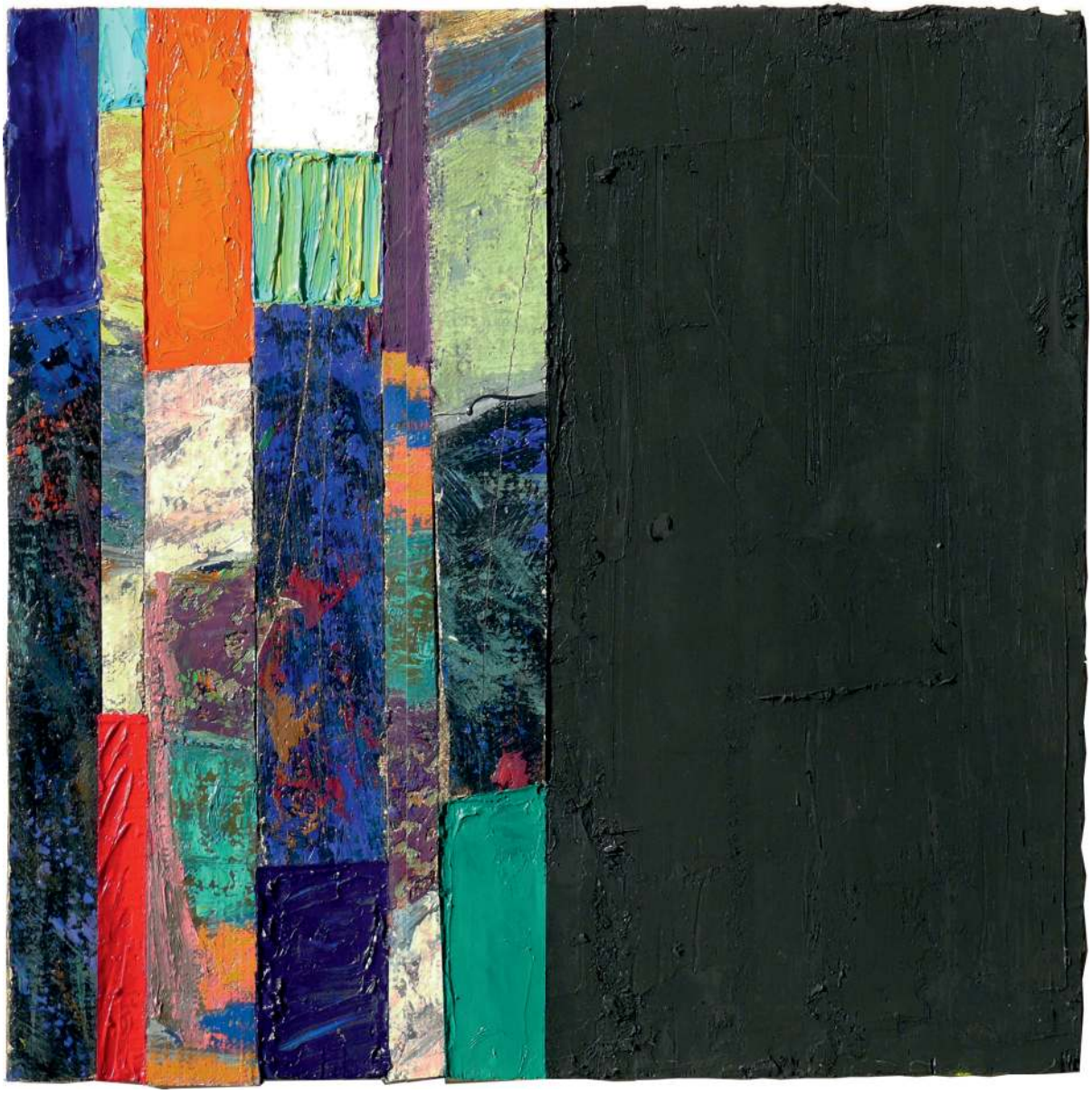

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
31 x 31 · 2012

CITĀTI X · QUOTES X

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
31 x 31 · 2014

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
31 x 31 · 2014

CITĀTI IX · QUOTES IX

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
31 x 31 · 2014

CITĀTI XII · QUOTES XII

eļļa, akrils, saplāksnis · oil, acrylic, plywood
31 x 31 · 2014

KAROL KARWOWSKI, ROMAN BORAWSKI, PRZEMYSLAW KARWOWSKI
HAOSS – KOSMOSS – LABIRINTS
CHAOS – COSMOS – LABYRINTH
izstādes katalogs / exhibition catalogue

izstāde Daugavpils Marka Rotko mākslas centrā no 2015. gada 24. aprīļa līdz 10. jūlijam
exhibition in Daugavpils Mark Rothko Art Centre from April 24 till July 10, 2015

redaktors / editor - Valentīns Petjko
teksts / text - Malgorzata Stepnik
foto / photo - Bartlomiej Zurawski, Karol Karwowski, Roman Borawski, Przemyslaw Karwowski
dizains / design - Elīna Locika
tulkojums latviešu valodā / translation to Latvian - Ivonna Orlova
tulkojums angļu valodā / translation to English - Broņislava Kalniņa
korektori / proofreaders: Veronika Ruža (latviešu val. / Latvian), Tatjana Kolota (angļu val. / English),
Viktorija Kozlovska (latviešu val. / Latvian, angļu val. / English)

vāka ilustrācija / cover illustration:
Karol Karwowski
Noktirne 132 / Nocturne 132
autortehnika / author's technique, 24x24, 2013

Special thanks to: Marina Gawkowska, Anna Staniurska, Malgorzata Stepnik and the Mayor of Lomza Mariusz Chrzanowski.
Īpašs paldies: Marinai Gavkovskai, Annai Staniurskai, Malgožatai Stepnikai un Lomžas pilsētas mēram Mariušam Hžanovskim.

izdevējs / publisher - Daugavpils Marka Rotko mākslas centrs
www.rothkocenter.com
iespiests / printed - Dardedze Hologrāfija

ISBN: 978-9934-535-05-5